

Urtegia lehertu gabe, baina itolarrian

2.600 biztanleko herria izateko arazo finantzario larrietan dago Agoizko Udala aurreko agintariak utzitako herentziarengatik. Krisiak Euskal Herrian gehien zigortu dituen eskualdeen artean laugarrena, Itoizko urtegiako trago txar guztiak irentsi ezinda dabil.

Testua eta argazkiak:

| GORKA BEREZIARTUA MITXELENA |

Agoizko kultur etxea Itoizko urtegiaren konpentsazio modura eraiki zuen Ebroko Konfederazio Hidrografikoak. Mekanismo berdinen bidez egindako beste hainbat azpiegitura bezala, handiegia da eta zama bihurtu da udalarentzat.

“AI AMA, non sartu gara?” pentsatu zuen Unai Lako Agoizko alkateak 2011n kargua hartu, aurreko Udal Gobernuak utzitako diru-kontuak erreparatzen hasi, eta zuloa ikusi zuenean.

Azken bi hamarkadetako joerari buelta eman eta UPNk babestutako Agrupación Independiente de Aoiz (AIA) boteretik kendu zuen Bilduk 2011ko udal hauteskundeetan.

Kontzejura heldu berriek susmatzen zuten 1991tik herriko jaun eta jabe izan zen plataformak ez zuela zorro publikoa modu ardurtsuan erabili, baina kalkulu pesimistenak motz geratu ziren. “Orduan ikusi genuen zer nolako desastrea zegoen hemen. Ez bakarrik zuloa handia zelako, funtzionatzeko moduarengatik baizik. Erabat utzita zegoen dena”.

Herentzian jasotako zero sorta errezitatu du: 65.000 euro baino gehiago euskararen partidetan ordaindu gabe; 315.000 eurotik gorako zorra Arian eraikuntza enpresarekin ur-hornikuntzan egindako zenbait lanengatik; 8.000 euro ordaindu gabe Focsa enpresari 2010eko festetan egindako garbiketagatik... Utzikeria zenbaki txikietara ere iristen da: “Batzuk txorakeriak dira, baina garrantzi handikoak: duela lau urte txatartegira eramandako bi autoreen aseguruak ordaintzen genituen urtero-urtero; zazpi edo zortzi urte eraitsita zeramatzen eraikin bateko bi kontratu genituen Iberdrolarekin; eta ortu komunitario batzuk ere baditugu eta lau urtean kuotak pasa gabe zeuden”.

Ados, ipurdiz gora gobernatu dute herria azken urteetan eta emaitza ia 400.000 euroko zorra da 2.600 biztanleko herri batean. Kudeaketa txar arruntaren aurrean bageunde, zenbaki horrek titularren bat beteko zuen eta ez zen kontatzeko askoz gehiago geratuko. Baina hemen zenbaki asko daude oraindik.

Etxebizitzak, spa zentroa eta mailegu bat

Agoizko eltzetxea hautsik gabe uzteaz gain, aurreko agintariek burdinazko bola batekin kateatu zuten Udala zenbait urterako, 726.000 euroko mailegu bat eskatuz. Urbanizazio berri bat finantzatzeko eskatu zen diru hori, eraikuntza enpresak aurreikusi zuelako 800.000 euro inguruko diru-sarrerak izango zituela operazioa amaitzean. Mailegua eskatu, gabealdian zeuden bitartean etxeak egin, dirua jaso eta kreditua martxan jarri baino lehen gainetik kendu nahi zuten. 2009. urteko kontuak direla aintzat hartuz, ameskeria hutsa.

“Zer gertatu zen? Etxebizitzak ez zirela egin, 2010ean gabealdia pasa zela eta gu Udalera heldu eta sei hilabetera hasi behar izan garelako kreditua pagatzen” azaldu du Lakok. Etxeak eraikitzeke erabili ez zen dirua herriko beste proiektu handi-mandian gastatu zen, ur termaletako spa zentroan.

Jarraitu aurretik, Agoizko alkateak gauza bat zehaztu du: mailegua Santander bankuarekin lotu zuela AIA alderdiak eta orduko alkatea, Francisco Jose Enguita, banketxe horretako langilea dela. Beste ohar bat ere bai, spa zentroaren eraikuntzaz: “Berez hori doan eraiki behar zuten, Ebroko Konfederazio Hidrografikoak ordaindu behar zuen Itoizko urtegia eraiki izanaren konpentsazio modura. Baina 2009an, krisiarekin, esan zuten ez zutela dena ordainduko”.

Bainu lasaia hartzeko lekua edukitzea ez da garestia maileguarengatik bakarrik, mantenuak ere patrika gizona eskatzen du. Bankua diru eske hasi gabe ere, 213.000 euroko defi-

Spa zentro hidrotermalak ematen du Agoizko aurreko Udalaren zarrastelkeriaren neurria: 2010ean agoiztarren zergen %69 behar izan zuen martxan jarraitzeko.

zita sortu zuen; bestela esateko, 2010ean agoiztarrek Udalari ordaindutako zergen %69 igerileku beroetako lurrin bihurtu zen.

Nafarroako Gobernuak dirua zor du

Zorra eta mailegua beraz. Beste ezer? Ba bai, hara, tiradera bat geratzen da zabaltzeko, kobratu gabeko diruz betea. Martxoaren 21ean Agoizko Udalak prentsaren aurrean salatu zuen Nafarroako Gobernuak 700.000 euro baino gehiago zor dizkiola. Hori da herri honek bizi duen ekaitz finantzario perfektuaren hirugarren osagaia.

Apirilean, Nafarroako Legebiltzarrerara eram zuten gaia. Gobernu Foralak udalei eman behar zizkien partida askoren berririk ez dute 2013. urteko erdira iritsita. 0-3 urte

Ezkerretik eskuinera: David Ardanaz, Babespean hipotekak kaltetutako agoiztarren batzordeko kidea, Pello Lusarreta Agoitzaldea Bizirik!-eko kidea eta Unai Lako, herriko alkatea.

bitarteko haur eskolak martxan edukitzeko euro bakar bat ez dute jaso aurren eta ez dute espero kurtso berria hasi arte jasotzerik. Ordurako Agoizko Udalak 220.000 euro aurreratutako izango ditu zerbitzu hori eten ez dadin. Gizarte zerbitzuekin beste hainbeste: Agoitzez gain beste hainbat udal biltzen dituen Izaga zerbitzu sozialen mankomunitateak ia 100.000 euro aurreratu ditu eta finantzazio konbeniorik ez dago oraindik.

Gehiago: gastua egin ondoren Barcinaren exekutiboak diruztatu gabe utzi ditu hainbat obra. Itoizko urak Agoitz, Longida, Irunberri eta Urraulbeitira eramateko oinarritzko hornikuntzako lanengatik 154.000 euro zor dizkie udalei Nafarroako Gobernuak; Ebroko Konfederazio Hidrografikoarekin bazkideztan duen Itoiz-Nafarroako Ubidea Fundazioak 2011ko aurrekontuetan 130.000 euro aurreikusitako zituen Agoitzentzat, Alde Zaharreko bi kale eta bide bat berritzeko. Berritu dituzte kale-bideak eta sartu ditu artaziak Gobernuak, agindutako sosak ez dira inondik ageri. Zorra zorraren gainean: 2012ko BEZaren itzulketarengatik Gobernuak 60.000 euro eman beharko lizkioke Agoitzi; 2008 eta 2009koengatik, beste 240.000 –urte horietan eraiki zen spa zentroa–.

Udalak dira “banku ustela”

Diru-laguntza txiki batzuk jaso ondoren, maiatzaren amaieran exekutibo foralaren zorra 650.000 eurotan dagoela azaldu du Lakok. “Imaginatuz guretzat zer den hori, diru horrekin urte oso bateko soldatak, gizarte asegurantza eta denak ordainduko genituzke”. Problema konpondu dezakeen pertsona-

ren izena ere azpimarratu du: José Javier Esparza, Agoizko alkatea 1999tik 2007ra eta orain Nafarroako Gobernu Landa Garapen, Ingurumen eta Toki Administrazioako kontseilaria. “Aukera polita du berak sortutako arazoa, berak konpontzeko”.

Aferaren adarrak Iruñeraino iristen dira, zorraren kontuak bai baitu beste irakurketa bat ere: Nafarroako Gobernuak dio betetzen duela Espainiako Gobernuak autonomia erkidegoei exijitzen dien defizit helburua, %1,47koa dela datu hori Foru Erkidegoan. Baina Agoitzekin daukan zorra beste hainbat udalekin ere badaukala kontuan hartuz, galdetu liteke defizitaren kalkulu hori zenbateraino ez ote dagoen faltsutua.

“Seguru bikoitza dela”, dio Agoizko alkateak. Hori ere salatu zuen Legebiltzarreko saioan eta orduan egindako konparazioa errepikatu du: “Gu bankua gara Nafarroako Gobernuarentzat. ‘Banku ustel’ famatua. Nafarroako Gobernuak dio: ‘Zuk aurreratu diru guztia, ordaindu momentu honetan nik ordaindu ezin dudana, gehi zure parte; dena justifikatuta bidali nik diru-laguntza emateko, noski; eta nik, posible dudanean, ordainduko dizut”.

“Udalak bankua gara Nafarroako Gobernuarentzat. Banku ustel famatua: ‘Zuk ordaindu nik ezin dudana eta posible dugunean bueltatuko dizugu’

Unai Lako, Agoizko alkatea

Itoizko urtegiak du errua

Kalera jaitsi eta argazkia ez da hobea. Gaindegiaren datuen arabera krisiak gogorren jo dituen Euskal Herriko eskualdeen artean Agoitzaldea laugarrena da. Maiatzean 303 pertsona zeuden lanik gabe, %17ko tasa. Sei urtean beste hainbeste fabrika itxi dira eta martxan daudenetako hainbat Enplegu Erregulazio Txostenarekin ari dira.

Horri aurre egin nahian sortu zen Agoitzalde Bizirik! herri mugimendua. Talde horretako kide da Pello Lusarreta; David Ardanaz berriz, Babespean hipotekak kalte-tutako agoiztarren batzordean ari da. Agoitzen egoera esplikatzeko krisi ekonomikoaz eta eskuinaren kudeaketa txarraz gain, Itoizko urtegirantz seinalatu dute, hura eraikitze-ko asmoa publiko egin zenetik ia dena baldintzatu baitu.

Nafarroako agintarientzat ezinbestekoa zen proiektu erraldoi horren aldeko indarrek gobernatzea Agoizko Udala, Lusarretak azaldu duenez. Horretarako sortu zuen José Manuel Gárrizek AIA plataforma 1991n. Iritzi publikoaren bataila irabazteko berriz, urtegia eraikitzeagatik herriak jasoko zituen konpentsazioak kantatu zituzten lau haizetara: spa zentroa, igerilekuak, kultur etxea, kirol instalazioak...

“Ematen zuen azpiegiturak sakratuak zirela. Konplexuz beteta geunden. Kultur etxe bat egiten badizute, nola esan ezetz?”, dio Ardanazek. Epe luzera baino ez da lortu, Lusarretaren ustez, azpiegiturak eta ongizatea automatikoki lotzen dituen ikuskera desarmatzea, konpentsazioak orain zama gehigarri bihurtu baitira: “Ezin dira mantendu”.

Lanpostuak, milioiak eta beste zenbait engainu

Ez dute asko lagundu eskualdean enpresak ezartzeko egindako inbertsio publikoek. Gamesak 5,6 milioi euro jaso zituen eta 170 langiletik 35 baino ez dira Agoizkoak. Beste 20 milioiko inbertsioa egin zen bioerregaien alorra ikertzen duen Cener Agoitzera eramateko. “Herriaren irudi oso okerra ematen du” dio Lusarretak. “Irakurtzen duzu ‘Agoitzen ez-dakit-zenbat milioi inbertitu dira Cenerren’ eta ematen du garapenerako positiboa izaten ahal dela, baina herriko pertsona bakarrak egiten du lan bertan”.

Eta aurrerakuntza, non dago? Aspaldikoak diruditen titular, promesa eta adierazpenez beteta daude herenegungo egunkariak. “Gamesak 440 lanpostu sortuko ditu Agoizko haize-errota plantan” (*Diario de Noticias*, 2008-V-14); “Kanpoko langileak etorri beharko dira eta errepidea hobetu beharko da” (Francisco José Enguita alkate ohiak esana, *Diario de Navarra*, 2008-V-14); “Agoitzera ino bi errepide egin behar badira, egingo dira. Eta hiru behar badira ere bai” (Miguel Sanz Nafarroako presidente ohiak esana, *Diario de Noticias*, 2008-V-14); “Itoizko hidroelektrikoak 33.000 tona petroliok adinako energia sortuko du urtero” (*Diario de Noticias*,

Kalean da ekaineko

aizu!

- Ahotsak, ahosko ondarearen gordailu
- Txokolatea eta bizkotxoak kultura dira
- Barnetegien egunerokoa
- Kalakan, iruditik musikaltasunera
- Mireia Epelde arin-arin

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) **29 €**

aizunet.org

XINPLE UDAL ALDIZKARIA

Eskualdeko egoera sozial larriari erantzuteko antolatzen hasiak dira Agoitz.

2009-III-03); “Itoizko presaren azpiko zentral berriak urtero 7 milioi euro sor ditzake” (*Diario de Navarra*, 2009-III-3).

Hizki txikiagotan argitaratu zen *Diario de Noticias*en José Manuel Gárriz eskuineko alkatere ohiak iaz idatzitako gutuna. “Agoitz-Itoiz, engainua” titular argigarriaren azpian salatu zuen, herriari agindu zitzaizkion hainbat kontu –argindarra doan izatea, adibidez–, agendatik desagertu direla urtegia martxan jarri ondoren. “Egunero ari gara 100 metroko altuera duen hormatzarraren azpian bizitzen presiopean. Noizbait katastroferik balego, nor akabatuko du? Politikari jaunak, epaile jaunak, lagun nafarrak, uste al duzue hau bidezkoa dela? Beti pobrea eta txikia zapaltzen, aski da. Azkenean, hainbeste urtez sufritu ondoren, Itoiz engainua zela esan zutenei arrazoia eman beharrak izorratzen dit’”.

Baina arrazoi zuten. Itoiz ez da bideragarria. Charo Brinquis fisikariak Zaragozako Unibertsitatean egindako ikerketa batek agerian utzi du urtegia egiteko inbertitutako diruen berreskurapena %27koa izango dela 30 urteko epean. Bitartean, presaren azpiko zentral hidroelektrikoak hiru urtean 13 milioi euroko irabaziak eman ditu, zentimo bakar bat ere ez inguruko herrientzat. Herritarrek Itoiztik jaso duten ongizate nagusia urtegia eraiki bitartean herrian sortutako jarduera ekonomikoa da. Eta behin urtegia bukatuta, txorrota horretako tantarik ez du inork edan.

Agoitzen lan eta bizi

“Eta historia errepikatu liteke Abiadura Handiko Trena egiten dutenean, geldiarazten ez badugu. Eraikuntza enpresak eta politikari

ustelak aberasten, obra publikoen aitzakian. Ez dugu beste irtenbiderik. Horrexegatik, Agoitzaldetik antolatzeko deia luzatu nahi dugu”. Nobela honen epilogoak diruditen hitz horiek komunikatu batekoak dira, Agoitzalde Bizirik!-ek aurtengo martxoan Iruñera oinez egindako martxa bukatzean irakurritakoak.

Herria eta eskualdea putzura bota duten politikak baztertu eta bestelako irtenbideak bilatzen dituzte orain. Energia burujabetzari buruzko hitzaldia antolatu dute erreportaje honetarako material bila hurbildu garen egunean; Udaleko diru-kontuak nola dauden

ikusita, herritar batzuk hasi dira herriko txokoak txukuntzen eta konpontzen –2012rako egina zuten lehenbiziko auzolana–; autoenpleguaz hitz egiten da, dauden lanpostuak ahalik eta jende gehienaren artean banatzeaz, ez baita aspaldian entzuten enpresa berriren batek herrian plantaren bat irekiko duenik.

Larrialdi sozialaren aurrean Herri Sarean ere sortu da,

agoiztarren elkargune izateko bokazioarekin. Elikagaien bankua, arropa-elkartrukea, bilera lekua, denetik egiten ari dira udaletxean martxan jarri duten lokalean. Premiak agintzen du. Itolarrian dago Agoitz, burbui-laren ezta bidean bete-betean harrapatutako beste hainbat herri, eskualde eta estatu bezala. Baina norabidez aldatu du, deriban jarraitu beharrean. Nafarroako herri txiki honetan gertatu denak zer ikasia emango al die porlanaren dependentzia zainetatik kendu ezinda dabiltzan Euskal Herriko beste agintariei. ■

Larrialdi sozialaren aurrean Herri Sarean sortu da agoiztarren elkargune izateko: elikagaien bankua, arropa-elkartrukea, bilera-lekua, denetik egiten ari dira udaletxean daukaten lokalean

